

Regeringen, Försvarsdepartementet
fo.remissvar@regeringskansliet.se
Regeringskansliet

Remissvar över betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig, SOU 2024:65

Er beteckning: Fö2024/01668

Länsstyrelsen i Kronobergs län överlämnar härmed remissvar över betänkande SOU 2024:65.

Länsstyrelsen i Kronobergs svar är samordnat med landets övriga länsstyrelser och är i huvudsak gemensamt med vad andra länsstyrelser yttrar om utredningen. Därutöver har Länsstyrelsen i Kronoberg gjort följande tillägg

- I stycke 1.2 Förslag till förordning i stycket gällande Länsstyrelsen, hälso- och sjukvård och socialtjänst har ett tillägg gjorts kring 4 kap 1 § ansvar för att stödja och samordna kommunerna och regionerna vid deras planering och förberedande åtgärder.
- En ändring har gjorts i stycke under 6.1.1 för att betona vikten av att kommunerna har ett tydligt ansvar för att medverka i civilt försvar som helhet, och inte bara i de delar som rör planering
- Tillägg har gjorts under ny rubrik 9 Författningskommentar för att betona betydelsen av riskanalys och förebyggande arbete för att i första hand kunna undvika konsekvenser av miljöföroreningar och skador på miljön

Sammanfattning

Länsstyrelsen delar utredarens syn att regleringen av kommuner och regioners beredskap behöver uppdateras i ljuset av den

säkerhetspolitiska utvecklingen. Vidare uppfattar Länsstyrelsen att kommunerna efterlyser tydligare inriktning för planeringen och en mer tidsenlig reglering. Det är också positivt att planering för fredstida krissituationer och planering för höjd beredskap behandlas i ett sammanhang.

Länsstyrelsen bedömer dock att det finns behov av att utveckla utredningens förslag för att göra dem praktiskt genomförbara. Den föreslagna lagen (hädanefter kallad LKRB) riskerar att få begränsad effekt, och det är bara delvis möjligt att utöva tillsyn enligt den föreslagna lagen i sin nuvarande utformning.

Vidare bör regleringen av kommuners och regioners beredskapsarbete i högre grad vara enhetligt med bestämmelserna som gäller för övriga delar av det civila försvaret, både i sak och terminologi.

Nedan följer en kort sammanfattning av de områden som Länsstyrelsen i första hand vill lyfta fram.

Området generella verksamhetskrav:

- Förmågekraven bör överensstämja med samtliga mål för krisberedskap, civilt försvar och totalförsvar.

Området särskilda verksamhetskrav:

- Samtliga mål för civilt försvar bör vara grunden för verksamhetskraven på kommuner och regioner, och det bör ställas likvärdiga krav på kommuner och regioner som på övriga aktörer inom det civila försvaret.
- Stödet till det militära försvaret bör ingå i kommuners och regioners uppgifter.
- Författningskrav bör ställas om att det ska finnas en tjänsteperson i beredskap (tib) i varje kommun.
- Länsstyrelsen förordar att de särskilda verksamhetskraven utgår, till förmån för tydligare föreskriftsrätt för MSB och andra beredskapsmyndigheter samt möjlighet för länsstyrelsernas att inrikta planering.

Området Länsstyrelsens tillsyn över kommunerna och regionerna:

- Den önskvärda förmågenivån behöver förtydligas.
- MSB bör ge tillsynsvägledning till länsstyrelserna.
- Möjlighet till föreläggande bör kunna förenas med vite.
- Frekvens och önskvärd utformning för tillsynen bör beskrivas.

Området finansiering av länsstyrelsens stöd till kommunerna och regionerna:

- Vi utgår från att utredningens förslag om antal årsarbetskrafter för stöd och samordning *tillkommer* utöver de årsarbetskrafter som idag finansieras av det sammanhållna projektet 2:4. Om inte kommer ingen eller enbart en marginell ökning av årsarbetskrafter per länsstyrelse att kunna göras.

Området statens ersättning till kommuner och regioner:

- Små kommuner riskerar att missgynnas ekonomiskt om medel betalas ut genom generella statsbidrag.
- Statens ersättning till kommuner och regioner måste harmoniera med lagens intentioner om att den grundläggande förmågan ska anpassas till strategisk betydelse och utsatthet.
- Generella statsbidrag riskerar att användas till andra ändamål, detta särskilt om förmågekraven är otydligt beskrivna.

Nedan redogör Länsstyrelsen närmare för de synpunkter som finns på utredningens förslag och bedömningar. Synpunkterna beskrivs i ordning utifrån utredningens disposition.

Kapitel 1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap

2 kap. Generella verksamhetskrav Grundläggande verksamhetsförmåga

Länsstyrelsen instämmer i stort till lagreglering med ambitionshöjning i kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig samt att den grundläggande förmågan ska anpassas till strategisk betydelse och utsatthet. Det är positivt att vikten av ett fortlöpande och systematiskt arbete lyfts fram och att kommuner och regioner ska planera och vidta förberedande åtgärder i samverkan med berörda statliga myndigheter.

Särskilda arbetsformer (6 §)

Länsstyrelsen instämmer till lagreglering om att varje kommun och region ska ha tillgång till en funktion för samordning av sitt förberedande arbete inför fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Länsstyrelsen anser också att regeringen bör ställa krav på att alla kommuner inrättar funktionen tjänsteperson i beredskap med uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid fredstida krissituationer. En förutsättning för att kommunerna ska kunna agera effektivt vid krissituationer och höjd beredskap, är att det dygnet runt finns en kontaktväg in till kommunen med mandat att aktivera kommunens krisledning. Den kontaktvägen saknas i många kommuner idag, eller upprätthålls bara delvis genom någon som saknar förmåga att utöva det samlade geografiska områdesansvaret. Det innebär att larmkedjan mellan nationell, (högre regional nivå vid höjd beredskap), regional och lokal nivå saknar sista länken i kedjan.

För nationell och regional nivå, inklusive regionerna, finns författningskrav om att det ska finnas en tjänsteperson i beredskap. Det kravet finns inte på kommunerna som bedriver omfattande samhällsviktig verksamhet och har en avgörande roll i totalförsvaret. Ett återkommande problem i utvärderingar av krissituationer är att aktivering av krisledning och krishanteringen startar för sent. Krav på tjänsteperson i beredskap minskar den risken.

Länsstyrelsen anser också att det ska finnas en krisledningsorganisation på tjänstemannanivå i kommuner. Det bör, utöver bestämmelserna om politisk ledning, införas ett tydligt författningsreglerat krav på kommuner och regioner att etablera en ledningsfunktion vid krissituationer.

3 kap. Särskilda verksamhetskrav

Länsstyrelsen delar utredarens bedömning att det är viktigt att planera för såväl utrymning och inkvartering som för hjälp att komma till skyddsrum och inrättande av trygghetspunkter (särskilda samlingsplatser). Det finns samtidigt andra angelägna områden såsom nödvattenförsörjning eller reparation av kritiska delar av infrastrukturen som kan vara viktigare för enskilda kommuner.

Länsstyrelsen förordar därför att de särskilda verksamhetskraven utgår, till förmån för tydlig föreskriftsrätt i enlighet med vad som föreslås ovan, och för länsstyrelsers möjlighet att inrikta planering som föreslås nedan.

6 kap Kommuners och regioners inbördes bistånd samt deras stöd till enskilda.

Länsstyrelsen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta om att regioner och kommuner lämnar hjälp till varandra även när det inte är höjd beredskap. Regeringen får meddela föreskrifter om omfattningen av hjälpen och vad som ska gälla när sådan hjälp lämnas.

En fredstida krissituation, kan likaväl vid höjd beredskap, innebära extraordinära förhållanden. Det bör då vid behov, när det inte sker frivilligt, vara möjligt att säkerställa att kommuner och regioner lämnar hjälp till den eller de andra kommuner och regioner som genom krissituationen fått ett särskilt betungande uppdrag.

Förmågekraven bör uttryckas på samma sätt som i annan beredskapsreglering och omfatta alla målområden

Länsstyrelsen anser att *alla* riksdagsbeslutade mål på området kris och krig bör vara styrande för kommuners och regioners verksamhet på området. Verksamhetsstyrningen bör utgå från såväl målen för civilt försvar som målen för krisberedskap och totalförsvar. Förslaget till lagstiftning förefaller framför allt vara hämtade från målen för krisberedskap, snarare än från målen för

civilt försvar. Till följd av att utredaren har prioriterat bland målen för krisberedskap och civilt försvar, riskerar bristande samstämmighet att råda bland aktörerna i det civila beredskapssystemet.

1.2 Förslag till förordning om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför fredstida krissituationer och höjd beredskap

Länsstyrelsen, hälso- och sjukvård och socialtjänst

Länsstyrelsen ser positivt på att det i förslaget till förordning beskrivs att regioner och kommuner ska lämna information till både Socialstyrelsen och Länsstyrelsen när det gäller hälso- och sjukvårds- och socialtjänstverksamhet. Det skapar goda förutsättningar för en heltäckande nationell bild av hälso- och sjukvården, och ger Socialstyrelsen en möjlighet att fullgöra sitt ansvar som sektorsansvarig myndighet. Vi vill betona att det i nästa steg också krävs en tydlig samverkansstruktur för Socialstyrelsens och länsstyrelsernas arbete.

Länsstyrelserna får genom förslag i 4 kap 1 § ansvar för att stödja och samordna kommunerna och regionerna vid deras planering och förberedande åtgärder. En sådan samordning kommer att omfatta den hälso- och sjukvård som kommuner och regioner bedriver inom sina respektive ansvarsområden.

För att detta ansvar fullt ut ska bli verkningsfullt behövs också tydligare formulerade krav på att regioner, kommuner och privata vårdgivare gemensamt ska planera för att säkerställa en sammanhängande vårdkedja, även vid händelser som medför ett stort antal skadade eller sjuka, katastrofer samt andra händelser som allvarligt kan inverka på hälso- och sjukvårdens förutsättningar att fullgöra sina skyldigheter.

Ansvarsfördelningen mellan länsstyrelserna och Socialstyrelsen vad gäller stöd och uppföljning gentemot kommuner och regioner är också idag delvis otydlig. Utredningen *Struktur för ökad motståndskraft* (SOU2021:25) föreslog vidare att civilområdeschefen skulle ta fram planeringsförutsättningar för regionerna samt vara den geografiska nivå som har huvudsaklig kontakt med regionerna. Detta genomfördes inte av regeringen när civilområdena inrättades

med hänvisning till andra utredningar och behovet av ett helhetsgrepp om hälso- och sjukvårdens beredskap.

Länsstyrelsen ser ett fortsatt behov av ett tydliggörande av frågan om länsstyrelsernas respektive Socialstyrelsens ansvar gentemot regioner och kommuner vad avser hälso- och sjukvårdens beredskap. Utredarens resonemang i löptext kan bidra till detta men kan behöva tydliggöras även i författning. På motsvarande sätt bör förslaget om civilområdesnivåns ansvar gentemot regionerna få ett tydligt avgörande.

6 Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig:

Överväganden och förslag

6.1.1 Vissa identifierade större frågor som inte omfattas av utredningsuppdraget

Lagförslaget bör tydliggöra att kommuner är skyldiga att medverka i civilt försvar

Länsstyrelsen anser att kommuner utöver sina grundläggande åtaganden enligt lag bör vara skyldiga att på begäran av Länsstyrelsen medverka i det civila försvaret, men att de i sådana fall har rätt till ersättning för betydande kostnader. Länsstyrelsen erinrar om att ett motsvarande krav finns för bland annat privata näringsidkare.

Länsstyrelsen bedömer att ett fungerande civilt försvar förutsätter att kommuner medverkar i civilt försvar även om det inte kommer kommunens invånare eller de som vistas i kommunen till del. Ett tydligt exempel på detta är planering för stöd till Försvarsmakten men även till annan regional eller nationell viktig verksamhet som är beroende av kommunen.

Medverkan från kommuner och regioner i stöd till Försvarsmakten är en nödvändighet i praktiken. Länsstyrelser i allmänhet, och civilområdesansvariga länsstyrelser i synnerhet, som har till uppgift att företräda bland annat kommuner och regioner inför Försvarsmakten, kan i sin tur få svårt att nå målet för civilt försvar om inte kraven på kommuner och regioner följer den allmänna kravbilderna på det civila försvaret.

6.4 Särskilda verksamhetskrav

Länsstyrelsen förordar att de särskilda verksamhetskraven utgår men att LKRB bör kompletteras med ett föreskriftsbemyndigande till Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap och andra myndigheter att precisera lagens översiktliga förmågekrav, efter hörande av länsstyrelser, kommuner och regioner. Att lägga förtydliganden i föreskrift snarare än i lagtext gör också att förmågekraven enklare kan justeras över tid.

Utredaren väljer i 3 kap Författningsförslaget ut några områden där "särskilda verksamhetskrav" anges. Områdena där kommuner ska ha en likvärdig och ändamålsenlig förmåga är:

- Särskilda samlingsplatser (2 §)
- Hjälp vid användning av skyddsrum eller andra skyddade utrymmen (3§ och 4 §)
- Verkställighet av utrymningar och inkvarteringar (5 §)

Det är logiskt att särskilt välja ut dessa områden utifrån den generella inriktningen att prioritera planering för att skydda liv och hälsa. Det framgår samtidigt inte om utredaren systematiskt har gått igenom och övervägt andra förmågeområden och förkastat dessa, eller i övrigt varför just vissa förmågeområden valts ut.

Den bedömning som görs i betänkandet under avsnitt 6.3.7 om försörjningsberedskap i samhällsviktiga verksamheter om bland annat måltidsverksamhet för 2 veckor, och där till hörande förslag om kartläggning och analys, är ett steg i rätt riktning mot tydlighet i förmågekraven. Länsstyrelsen föreslår dock att förtydliganden bör göras i föreskrift snarare än i lagtext. Det är precis just en sådan planeringsinriktning och förmågekrav som efterfrågas bland kommuner och regioner.

Om hjälp till skyddsrum eller skyddade utrymmen

Länsstyrelsen anser att även personer i ordinärt boende som har hjälp av socialtjänsten genom hemtjänst, boendestöd eller personlig assistans och som saknar egen förmåga att ta sig till skyddsrum eller skyddade utrymmen bör omfattas av lagen.

Många personer som saknar förmåga att själva eller med hjälp av närstående ta sig till skyddsrum eller skyddade utrymmen bor i ordinärt boende. De får där hjälp av vård- och omsorgspersonal för

att klara det dagliga livet. De här personerna har samma behovs som de som lever i särskilda boendeformer av att få hjälp till skyddsrum eller andra skyddade utrymmen. Prioriteringar kommer sannolikt att behöva göras, men det hör hemma i verksamhetsplaneringen, inte i lagstiftningen.

6.9 Länsstyrelserna ska utöva tillsyn

Länsstyrelsen ser i grunden positivt på tillsyn som verktyg för att stärka förmågan i kommuner och regioner.

Länsstyrelsen anser vidare att MSB utifrån förtydliganden i föreskrifter ska ge tillsynsvägledning till länsstyrelserna.

Effektiv tillsyn förutsätter tydliga och avgränsade krav som möjliggör att bedöma huruvida en kommun eller region uppnår författningens krav eller inte.

Så som tillsynsuppdraget och förmågekraven är utformade i lagförslaget ger den ett gott underlag för tillsyn inom några få utvalda områden men ett svagt underlag på många andra områden. Tillsynsuppdraget behöver stärkas med bättre verktyg och kraven i lagstiftningen behöver förtydligas enligt ovanstående förslag om förtydliganden genom föreskrift.

Enligt regeringens skrivelse *En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn* Skr 2009/10:79 om tillsyn bör varje tillsynsområde där tillsynen utövas av mer än ett organ omfattas av tillsynsvägledning av en myndighet. MSB som har lång erfarenhet av uppföljning enligt LEH i samarbete med länsstyrelserna föreslås därför få detta ansvar för länsstyrelsernas tillsyn av tillämpningen av LKRB.

Tillsyn kräver tydligare reglering och rätt verktyg

Länsstyrelsen föreslår att den föreslagna möjligheten till reglering genom föreläggande förstärks med möjlighet till vitesföreläggande.

Länsstyrelsen föreslår att formerna för tillsynen förtydligas och att länsstyrelserna ges rätt att förelägga om de handlingar och upplysningar som krävs.

I utredningen föreslås platsbesök, men detta anges inte i lagtext varför det kan komma att ifrågasättas om länsstyrelserna har befogenhet att bereda sig tillträde till en kommuns lokaler. Utredaren skriver vidare att inspektioner ska genomföras *vid behov*. Begreppet *tillsyn vid behov* är något som riskerar att innebära att

frekvensen och omfattningen av tillsynen kommer att skilja mellan länsstyrelserna.

Det anges i utredningen att ett föreläggande ska vara ett tillräckligt starkt incitament att göra bättre ifrån sig och att avsaknaden av möjlighet till vitesföreläggande innebär att intressekonflikter med den stödjande rollen minimeras. Det finns skäl att ifrågasätta detta resonemang. Kommunerna kan då också välja att *inte* följa föreläggandet.

I skrivelsen *En tydlig, rättssäker och effektiv tillsyn* anför regeringen att ett föreläggande om att åtgärda en brist i regelefterlevnad bör kunna förenas med vite. Länsstyrelsen delar denna syn och anser att föreläggande med vite bör vara en valmöjlighet, men att det bör användas sparsamt.

Att kombinera effektiv tillsyn med stöd och samordningsansvar är inte oproblematiskt och kräver eftertanke. Länsstyrelsen bedömer dock att det kan fungera väl. Tillsynen enligt säkerhetsskyddslagen inom länsstyrelsens område är ett exempel på detta. Tillsyn kräver dock resurser vilket innebär att, inom en given ekonomisk ram, mindre tid kan gå till rent stödjande uppgifter.

6.10.1 Ordningen med överenskommelser mellan staten och SKR bör inte längre tillämpas

Länsstyrelsen delar utredarens bedömning att den nuvarande ordningen med överenskommelser varken är ändamålsenlig eller effektiv samt att ordningen kan ifrågasättas ur ett demokratiskt perspektiv.

6.10.3 Statens ersättning till kommuner och regioner bör huvudsakligen ske genom höjningar av de generella statsbidragen

Länsstyrelsen bedömer att det finns en allvarlig risk för att mindre kommuner kommer att missgynnas ekonomiskt om medel fördelas enbart utifrån nuvarande ordning för generella statsbidrag. Effekten mildras något, men inte tillräckligt, av utjämningssystemet.

Länsstyrelsen välkomnar utredningens konstaterande att aktivitetsbaserade åtgärder bör kunna finansieras genom riktade statsbidrag. Länsstyrelsen bedömer dock att sådana åtgärder bör ta ett större utrymme än vad utredaren förefaller anse, och omfatta

sådana åtgärder som går utöver den för alla kommuner eller regioner gemensamma grundnivån. Dessa bör identifieras inom ramen för den ledningskedja som regeringen beskrivit i propositionen *Totalförsvaret 2025–2030* (Prop. 2024/25:34). Regeringen, med möjlighet att bemyndiga MSB, bör ge en övergripande inriktning som förfinas i respektive civilområde och sedan län.

Utredaren menar att det lämpligaste sättet att fördela de nya medlen är att, förutom ersättning för vissa specifika ändamål, höja de generella statsbidragen. Det motiveras av att det innebär minskad administration och större respekt för den kommunala självstyrelsen. De generella statsbidragen fördelas i grunden utifrån antal invånare. Utredaren öppnar också för att tillämpa den s.k. kostnadsutjämningen på fördelningen. I kostnadsutjämningen tas viss hänsyn till olika kostnader för räddningstjänst, men *inte* för civilt försvar eller beredskap för extraordinära händelser. De medel som utredningen förutser inte skulle fördelas på detta sätt, är vissa specifika insatser vilka exemplifieras med ledningsplatser.

Dagens fördelningsmodell har anpassats utifrån bedömningen att de mindre kommunernas behöver en "ekonomisk grundplatta" för beredskapsarbete vilken till exempel ofta möjliggör anställning av en samordningsfunktion på hel- eller deltid.

En simulering som har gjorts av hur medlen skulle fördelas för kommuner ger vid handen att i jämförelse med dagens modell så skulle framför allt de större städerna vara "vinnare" med höjningar av de generella statsbidragen. Trots att utredningen föreslår stora tillskott till kommunerna, uppemot 3 miljarder per år gentemot dagens ca 600 miljoner, får de tio minsta kommunerna en sänkning av finansieringen om alla medel fördelas enbart enligt det generella statsbidraget. Små kommuner riskerar därmed att inte heller kunna uppnå den önskvärda förmågehöjningen.

Med ersättning genom generella statsbidrag, även om kostnadsutjämningen tillämpas, skulle flera kommuner få marginell eller ingen ökning. De kriterier som enligt utredaren ska vara styrande för behovet av åtgärder, såsom strategiskt läge och utsatthet, ingår inte bland de faktorer som påverkar kostnadsutjämningen.

Länsstyrelser bör ges möjlighet att finansiera angelägna beredskapsåtgärder i kommuner eller regioner

I den mån specifika åtgärder behöver vidtas i kommuner eller regioner bör länsstyrelserna ha möjlighet att säkerställa kommunens eller regionens medverkan. För att möjliggöra detta skulle länsstyrelsen efter dialog, kunna finansiera specifika åtgärder för den enskilda kommunen eller regionen. En del av de medel som utredaren vill anslå till generella statsbidrag bör då reserveras för sådan finansiering. Dessa aktiviteter skulle sedan också kunna följas upp av länsstyrelsen för att säkerställa att de verkligen genomförs med avsett resultat. Länsstyrelserna skulle då få lättare att påverka kommunerna att genomföra åtgärder (liknande systemet med K-företag). Detta skulle underlätta när behov uppstår till exempel av att bereda mark, dra vattenledningar osv.

8. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Länsstyrelsen föreslår att länsstyrelsernas tillsyn träder i kraft 2027, samtidigt som lagens övriga delar.

Tillsynsfunktionen kommer att kräva förberedelser och den kommer säkerligen också att behöva förfinas och hitta sina former över tid. Länsstyrelsen bedömer det dock möjligt att, genom det föreslagna samarbetet med MSB, ha en modell för tillsyn enligt tillsynsvägledning klar när lagen träder i kraft.

9 Författningskommentar

9.1 1 kap inledande bestämmelser

Lagens syfte

1 §

Formuleringen på sid 491 beskriver att kommunerna sannolikt kommer att behöva ”vidta åtgärder för att begränsa konsekvenser av uppkomna miljöförroreningar och skador på miljön”.

Länsstyrelsen Kronoberg föreslår att tonvikt också läggs på kommunernas ansvar för att identifiera vilka risker som finns och

var de är som störst för att i första hand helt kunna undvika konsekvenser och skador.

Beträffande terminologin i lagförslaget

Ändamålsenlig och likvärdig Lagförslag 2 kap 1 §

Länsstyrelsen anser att det borde räcka med begreppet ”god” förmåga som kan förtydligas i förarbeten och i underliggande författning.

Begreppen ändamålsenlig och likvärdig förmåga är nya i beredskapssammanhang. Det finns en otydlighet vad gäller begreppet ändamålsenlig, vilket kommer göra det svårare för kommuner och regioner att utveckla likvärdig förmåga.

Fredstida krissituation Lagförslag 1 Kap 4–5 §

Länsstyrelsen anser att det är betydelsefullt att detta ordval synkroniseras med övrig lagstiftning och regelverk. Ett exempel är utredningen om konstitutionell beredskap (SOU 2023:75) där begreppet ”allvarlig fredstida krissituation” används.

Väpnat angrepp Lagförslag 3 kap 3 §, 2 kap 2 §

Länsstyrelsen anser att begreppet väpnat angrepp bör utgå och ersättas enligt nedanstående beskrivning.

Länsstyrelsen anser att de särskilda verksamhetenskraven bör utgå ur lagförslaget till förmån för föreskriftsrätt. Om inte det görs bör ”om Sverige blir utsatt för ett väpnat angrepp.” i 2 kap 2 § ersättas med ”under höjd beredskap”.

I 3 kap 3 och 4 §§ bör ”vid ett väpnat angrepp” i den föreslagna lagen ändras till ”i områden som utsätts eller riskerar att utsättas för stridshandlingar”.

Begreppet ”väpnat angrepp” används som skäl för att människor ska ta sig till skyddsrum och skyddade utrymmen. Praktiskt så är det vad som gäller, men det begränsar skälen för användning av skyddsrum och skyddade utrymmen.

”Väpnat angrepp” används sparsamt i svensk författning och då med koppling till den bestämmelse i regeringsformen som reglerar att regeringen får sätta in rikets försvarsmakt för att möta ett väpnat angrepp. Väpnat angrepp (armed attack) är det bärande begreppet i

FN-stadgan som utlöser rätt till individuellt och kollektivt självförsvar (artikel 51). Det är likaså det bärande begreppet som utlöser åtaganden enligt artikel 5 i Nato-stadgan.

6.4.2 "Särskild samlingsplats" bör benämnas "trygghetspunkt"

Länsstyrelsen föreslår en omarbetning av 2 kap 1-2 §§ samt anser att särskilda samlingsplatser är ett annat ord för det som mer gängse kallas för trygghetspunkter. Trygghetspunkt är också det begrepp som MSB använder.

"Samlingsplats" och "särskild samlingsplats" är begrepp inom Försvarsmakten, som syftar på de platser där inryckande personal ska infinna sig vid mobilisering. Länsstyrelsen anser att de särskilda verksamhetenskraven bör utgå ur lagen till förmån för föreskriftsrätt. Om detta inte görs bör begreppet "särskilda samlingsplatser" i den föreslagna lagen ändras till "trygghetspunkter".

6.4.3 "Skyddat utrymme" bör särskiljas från "skyddsrum"

Länsstyrelsen anser att de särskilda verksamhetenskraven bör utgå ur lagen till förmån för föreskriftsrätt. Om detta inte görs bör innebörden i begreppet "skyddat utrymme" i den föreslagna lagen ändras så att det harmonierar med förslaget SOU 2022:57.

Betänkandet *Ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap* (SOU 2022:57) föreslår att begreppet "skyddat utrymme" återinförs, vilket bereds i Regeringskansliet. En mindre betydandeförskjutning verkar finnas mellan förslaget i SOU 2022:57 och detta lagförslag. I SOU 2022:57 är skyddsrum och skyddat utrymme två olika saker. I den föreslagna LKRB är skyddsrum ett sorts skyddat utrymme "komma i skydd i skyddsrum eller annat skyddat utrymme".

"Förberedande åtgärder" bör benämnas "åtgärder"

Länsstyrelsen anser att "förberedande åtgärder" genomgående bör ersättas med "åtgärder" i den föreslagna lagen.

Utredaren använder genomgående begreppet "förberedande åtgärder" för att beskriva åtgärder som genomförs för att stärka förmågan. I annan författning används normalt bara "åtgärder" och det är oklart vad "förberedande" tillför i sammanhanget. Risken finns

att det sammanblandas med MSB:s begrepp "förberedande planering".

"Grundläggande" och "verksamhets-" bör utgå

Länsstyrelsen anser att "*grundläggande verksamhetsförmåga*" respektive "*verksamhetsförmåga*" genomgående bör ersättas med "*förmåga*" i den föreslagna lagen för att tydliggöra att det är samma sak som förmåga för statliga myndigheter som åsyftas.

I författningar som styr statliga myndigheter talas om en "god förmåga". "Grundläggande" används idag i LEH för att beskriva den mer begränsade förmåga som kommuner och regioner hittills haft att uppnå vad gäller civilt försvar. Språkligt leder det också tanken till något enklare, mindre avancerat eller ambitiöst. Förledet "verksamhets-" blir något av en tautologi, då en förmåga inom beredskapsarbete normalt sätt syftar på någon form av verksamhet. Det är oklart vilken annan typ av förmåga som utredaren vill förhålla sig till.

Förslag tillägg

Folkrätt

Länsstyrelsen föreslår ett tillägg som behandlar folkrätten i lagens inledning.

I lagförslaget 8 kap 1 § nämns Genèvekonventionerna från 1949. Här skulle kunna göras ett allmänt tillägg i början.

"Kommuner och regioner ska i sin planering inför och under höjd beredskap beakta och ta hänsyn till folkrättsliga regler och principer".

Om ärendets beredning

Beslutet har fattats av landshövding Maria Arnholm med beredskapshandläggare Carina Yngvesson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också försvarsdirektör Max Hector, beredskapshandläggare Carina Forslind, beredskapshandläggare Catarina Sammelin, miljöskyddshandläggare Anders Brännström och länsjurist Liisa Sund medverkat

Kontaktuppgifter

Välkommen att kontakta Länsstyrelsen för frågor via telefon eller e-post. Telefonnummer och e-postadress finns längst ner på första sidan. Ange ärendets diarienummer eller ärendebeteckning vid kontakt med Länsstyrelsen. Du hittar numret uppe till höger på första sidan.

Carina Yngvesson, Enheten för försvar och beredskap